

4. Baker J. R. The Pyramid / J. R. Baker // Arizona Quarterly. – 1967. – № 23. – P. 372–374.
5. Boyd S. The Novels of William Golding / S. Boyd // Lectures in English University of St. Andrews. – N.Y. : Martin, 1988. – 256 p.
6. Golding W. The Pyramid / William Golding. – N.-Y. : Harcourt, 1967. – 253 p.
7. Kinkead-Weeks M., Gregor I. William Golding: A Critical Study / M. Kinkead-Weeks, I. Gregor. – L., Boston : Faber & Faber, 1984. – 292 p.

Summary. The article deals with the generic analysis of W. Golding's "The Pyramid". The influence of the carnival poetics and the musical sonata form on the novel's genre structure is being analyzed here. The main feature of "The Pyramid" genre structure is determined as a correlation and interaction of the "upbringing novel", socio-satirical novel and menippea genre components.

Key words: genre, "upbringing novel", socio-satirical novel, menippea, carnival poetics, sonata.

УДК 821.161.2 – 23.07

Т.М. Шарова

КОСТЬ ГОРДІЄНКО: БОРЕЦЬ ЗА ПРАВДУ Й ВОЛЮ

У статті наголошується на тому, що центральною темою письменника є тема села; акцентується увага на тому, що К.Гордієнко є борцем за правду й волю, справедливість та незалежність. Творчість митця проіннята вірою в силу людського розуму, гуманістичними ідеями добра і свободи.

Ключові слова: характер, свобода, конфлікт, добро.

Протягом останніх десятиліть ХІХ та всього ХХ ст. український народ, економічно визискуваний і політично переслідуваний в Україні, відчував щораз більший голод на землю. Кость Гордієнко залишив вагомий слід в реалістичній українській літературі, збагативши її чудовими творами, в яких зображуються різні сторони селянського життя і водночас підіймаються серйозні питання та життєві ситуації, зокрема праці на землі.

Постать К. Гордієнка як письменника талановитого, непересічного заслуговує на пильнішу увагу. Протягом багатьох років його творчість привертала особливу увагу критиків та літературознавців. Серед літературних студій, що торкаються творчості поета, можна назвати праці Д.Бедзика, Г. Гельфандбейна, Ю. Герасименка, В. Дяченка, О. Зінченка, А. Ковтуненка, І. Маслової, В. Романовського та ін. Але ці дослідження не є вичерпними: літературознавці багато зверталися до тематичного розмаїття творів письменника та їх проблематики, однак постать Кості Гордієнка залишається маловивченою.

У художній творчості К. Гордієнка проблеми, пов'язані з життям українського селянства в пореформений період, стали центральними, їх літературна реалізація привела до появи цілого циклу творів, який становить кращу частину прозової спадщини письменника.

Магістральною темою численних книг К. Гордієнка є село: старе, дореволюційне, з його безпросвітними злиднями, напівдикунськими звичаями, що культивувались і підтримувались церквою, з одвічною боротьбою та мріями людей про землю і звільнену працю; і село радянське, перетворене могутньою силою ленінських ідей, село, де під керівництвом Комуністичної партії побудоване нове життя і нові форми господарювання [1].

У центрі уваги письменника – жінка-трудівниця: жінка дореволюційного села, що не скорялася тяжкій, безправній долі, а ставала на захист своїх людських прав, і жінка радянського села, колгоспниця, повноправний член суспільства, яка виявляє не бачені в історії зразки творчої праці, несе в життя струмінь любові й ніжності, духовно збагачує і прикрашає його.

За плечима Костя Гордієнка – шістьдесят років життя і довгий, майже сорокалітній шлях напруженої літературної праці. За цей час він видрукував близько двадцяти збірок оповідань і нарисів, вісім повістей і три великі романи. Серед них заслуженої слави здобули "Чужу ниву жала" і "Дівчина під яблуною", твори, що посіли значне місце в українській радянській літературі. Та не вірно було б уявляти собі шлях їх автора прямим і легким. Від перших виступів у літературі і до появи повісті "Буян" (1938), що знаменувала початок нового етапу в творчості письменника, він довго перебував у полоні натуралізму, зазнавав невдач, припускався помилок. 1923 року в газеті "Сільськогосподарський пролетар" з'явилося оповідання під назвою "Весняний час", яким,

власне, і визначається початок літературної діяльності Костя Гордієнка. Але справжній початок творчого шляху слід віднести до другої половини 20-х рр. ХХ ст., коли одна за одною виходять збірки оповідань і повістей К. Гордієнка – “Федько” (1925), “Червоні роси” (1926), “Автомат” (1928), “Славгород” (1929) та ін. [9, 78].

Кость Гордієнко прагне відобразити всю складність обставин у тогочасному селі: боротьбу нового з старим, саботаж куркулів та їх опір Радянській владі. Народження нової людини – ентузіаста будівництва радянського життя; поруч із цим багато місця приділено змалюванню селянського побуту та родинних взаємин. Засобами сатири К. Гордієнко картає відсталі погляди, забобони, домостроївську мораль – плями, що залишились від старого побуту. Актуальний життєвий матеріал сповнює ранні оповідання і повісті письменника, та художні якості їх були невисокі. Натуралізм, відсутність художньо узагальнених картин і людських образів, мова, позначена сильним впливом обласної розмовної стихії, – ось недоліки перших літературних спроб [3, 73].

Відчутно позначились ці вади і на творах першої половини 30-х рр. ХХ ст., – “Повість про комуни” (1930), збірка оповідань “Атака” (1931), цикл повістей “Зерна” (1932-1935 рр.) та ін., – присвячених зображенню подій, зв’язаних із процесами колгоспного будівництва на Україні.

У 1937 р. Кость Гордієнко виступає з романом “Діти землі”, який свідчить про безперечне зростання художньої майстерності письменника. Згодом письменник ґрунтовно переробив роман і видав як новий твір – повість “Заробітчани”. Герої твору – заробітчани, спролетаризована частина селянства, що, будучи позбавлена землі, за безцінь, а часом лише за харчі наймалася до поміщицьких і великих куркульських господарств, які швидко зростали, капіталізувалися. У повісті відображено жорстоку експлуатацію підлітків на поміщицьких заводах і плантаціях. Дітей змушували працювати нарівні з дорослими, а платили, як за “півлюдини”: “...Маленька Оленка в гурті дівчат поле буряки. Аж до землі нагнулася, мотила сапачкою, щоб не відстати від інших. Розтерла руки, полопались пухирі, кров сочиться. Солоний піт заливає очі, капає з брів, носа, але випростатись хоч на мить, утерти спітніле обличчя не можна – позаду з сучкуватим бичем походжає наглядач – пригінчий” [8, 125]. А коли прийшла дівчинка за грішми, то “сплатили їй як за малолітню, неповну силу, хоч і поряд з дівчатами робила” [8, 126].

Найбільш яскраво ідея визрівання революційної свідомості селянських мас втілена в постаті Оверка. Під впливом коваля Кузьми і літнього робітника Миронича він виростає на свідомого борця за соціальну справедливість. Повернувшись до рідної оселі, Оверко несе в селянські маси правдиве більшовицьке слово про необхідність гуртування для боротьби з самодержавством. “Наш день ще виясниться, – впевнено говорить він батькові. – Прийде пора” [8, 142]. Як і Артем з роману “Мати” А. Головка, Оверко символізує ту молоду революційну силу села, що їй історія судила разом з пролетаріатом міста і під його керівництвом відіграти вирішальну роль у Великій Жовтневій соціалістичній революції.

Багато уваги приділяє К. Гордієнко дитячій тематиці (оповідання, ряд розділів роману “Діти землі”). У 1938 р. виходить повість “Буян”, присвячена проблемі виховання молоді. Повість знаменує поворот К. Гордієнка до реалізму. Тут уже наявні ідейна цілеспрямованість, чітка композиційна організація матеріалу, типовість людських характерів, а також більш легка і яскравіша мова. Розв’язуючи художньо питання виховання у дітей чесності, дружби, трудових навичок) його твори не втратили своєї ідейно-виховної ваги і в наш час.

Під час Великої Вітчизняної війни Кость Гордієнко пише публіцистичні статті, нариси, оповідання, в яких гнівним словом викриває людиноненависницьке ество фашистських виродків, звеличує подвиги радянських людей.

Частина оповідань періоду війни була видана окремими збірками. Основний герой цих оповідань – радянська жінка: сива бабуся Мавра, яка за зневагу мстить фашистові, топлячи його у діжці з розсолем, і разом з онукою Гафійкою пристає до партизанського загону (“Кара”), літня Матвіївна, що пліч-о-пліч з партизанами “визвольним вогнем карала ворогів” (“Партизанська мати”), вірна дружина Марія, котра з двійком маленьких діток спила келих гіркого тунку за фашистської неволі, але не втратила честі радянської жінки і ось тепер, після війни, з почуттям поваги і гордості зустрічає понівеченого на фронті чоловіка (“Вірність”), вільнолюбна українська, дівчина Катерина, що творчою рукою вкрашала рідну землю, квітчала, зернила колгоспні поля, зрошувала добро... на засмаглому чолі якої завжди сяяв вінок любові і слави Радянської країни, що, зневажаючи смерть, з ножем в руках захистила честь радянської дівчини (“Катерина”); нарешті, груповий образ українських дівчат-трактористок, які “на родючих саратовських степах” вирощують високі, врожаї пшениці (“Дівчата-подруги”). Цим жіночим образам надано рис мужності і відваги, ніжної любові і розуміння громадського обов’язку [2].

К. Гордієнко продовжує працювати і над великим твором, розпочатим раніше. Пише уривками, вночі, бо численні, громадські обов’язки поглинали весь час. І тільки після війни, повернувшись до Харкова, письменник мав змогу віддатися систематичній роботі над ним. 1952 року новий роман було закінчено, а двома роками потому надруковано окремим виданням під назвою “Дівчина під яблунею”.

Новий твір ідейно зв'язаний з романом “Чужу ниву жала”. Відображаючи життя того ж таки села Буймира в радянських умовах, письменник показує – як протиставлення минулому – натхненну творчу працю людей не на чужій, а на своїй широкій ниві [7].

Роман відтворює життя колгоспного села другої половини 30-х рр. XX ст., боротьбу нового, прогресивного проти старого, егоїстичного – ця боротьба і становить основу напруженого сюжету. Селяни-кріпаки, як свідчить зміст твору письменника, ставилися до свого становища, як такого, що потребує зміни будь-яким способом. Реалістичні твори, майстерно зображуючи свою епоху, містять затаєнні мрії кріпаків про волю, щире здивування панів з цього приводу, які не розуміли кріпацького потягу до свободи та утискали усякі паростки цього явища.

Значення роману “Дівчина під яблуною” полягає в художньому утвердженні нової людини, яка бореться за народне добро, за змістовне і красиве життя [5]. З героями роману читач зустрічається ще раз в оповіданні-повісті “Мусій Завірюха і його друзі”. Коли спалахнула війна, люди всім колгоспом подалися до лісу партизанити. Боротьбу очолив Мусій Завірюха. Поєднання реалістичної конкретності й точності в описах сільського побуту, праці, природи з потягом до живописної образності, до насичених, яскравих епітетів і порівнянь є однією з основних особливостей стильової манери.

Романи Костя Гордієнка становлять певний етап в українській прозі і за змістом, і за формою. На широкому соціальному тлі постають нові типи сучасної письменнику епохи. В центрі уваги письменника – образи простих людей, селян, заробітчан, їх конфлікт з кріпацькими і пореформеними порядками в селі й на промислах. Типові риси образів виявляються в старанно деталізованих описах зовнішності, одягу, поведінки й мови персонажів, поданих з урахуванням соціальних та індивідуально-психологічних подробиць, хоч зберігаються ще й традиційні ліро-епічні фольклоризовані характеристики.

У двотомнику вперше друкується нова повість К. Гордієнка “Сім'я Остапа Тура”. Письменник творчо переосмислив свої спостереження і життєві матеріали про перші кроки колгоспного будівництва в українському селі, частково використані уже в трилогії “Зерна”, зокрема у повісті “Сквар і син”. Твір насичений соціально вагомими подіями епохи колективізації, а також яскравими картинками національних звичаїв, побуту та обрядів, що в нових умовах радянської дійсності змінюються, звільняючись від патріархальних та релігійно-забобонних нашарувань.

Кость Гордієнко досяг значних успіхів в опануванні методом соціалістичного реалізму. Не можна сказати, що письменник цілком позбувся натуралістичних прийомів. Ще зустрічаються подекуди і надокучливі описи другорядного, що уповільнюють розвиток дії, і невдале слово, взяте з розмовного вжитку без художнього осмислення його. Але це вже тільки інерція старої звички, що неї визначає характеру творчості. Від ескізної хронікально-описової, манери у першому періоді літературної роботи К. Гордієнко перейшов до синтетичного концентрованого письма. Останні його твори – “Чужу ниву жала”, “Дівчина під яблуною” і особливо “Сім'я Остапа Тура” – переконливе свідчення цьому. В порівнянні з попередніми творами письменника у них життя подано широким планом, але водночас скупчено, перспективно і художньо яскраво, і їм властиві композиційна стрункість і цільність, гостро конфліктні і динамічні сюжетні колізії, своєрідність і висока культура мови [10, 115].

У творах Костя Гордієнка знайшло художнє відображення життя майже всіх верств тогочасної України, складні життєві процеси, тривоги і радощі людей протягом великої історичної епохи. Найбільшого успіху письменник досяг у змалюванні життя і побуту, у розкритті думок і сподівань українського селянства. Зі сторінок його повістей та романів воно постало не безликою масою, а яскравими особистостями, зі своїми самотніми характерами, звичками, егоїзмом і щирістю, радощами і горем.

Повагою і любов'ю до звичайної людини пройняті роздуми письменника про потребу просвіти, культури, навчання дітей рідною мовою. Творчість Кості Гордієнка пройнята вірою в силу людського розуму, гуманістичними ідеями добра і свободи.

Зі зростанням майстерності письменник все повніше зображає духовний світ селянина, його внутрішню сутність. Причому робить це він своєрідним шляхом – через змалювання зовнішності та сили-силенної побутових деталей, які зрештою дають повне уявлення про психологію персонажа. В цьому полягає своєрідність його творчого почерку.

Увесь творчий доробок Костянтина Гордієнка – це ніби єдина натхненна книга про народ, його героїчний подвиг, його страждання й трагедії і його нечувану перемогу. Тут поставали не тільки незламність і незнищенність радянського народу в його тяжкій боротьбі за свою свободу, а й найсуворіший драматизм цієї боротьби. Не лише героїзм, а й подолані ним страшні трагедії війни. Художня спадщина Кості Гордієнка – помітний внесок у розвиток української літератури. Творчість письменника була новим кроком у розвитку реалізму, нових жанрів великої прози, у збагаченні мови художніх творів, у засобах розкриття життя українського села XX ст.

Список використаних джерел

1. Бедзик Д.В. Завжди з народом: (К. Гордієнку – 80) / Д.В. Бедзик // Літературна Україна. – 1979. – 2 жовт.
2. Гельфандбейн Г.В. Молодість навечно: (до 80-річчя з дня народження К.О. Гордієнка) / Г.В. Гельфандбейн // Соціалістична Харківщина. – 1979. – 3 жовт.
3. Герасименко Ю.В. Лінія життя: (про творчість письменника К.О. Гордієнка) / Ю.В. Герасименко // Прапор. – 1973. – № 5. – С. 72-77.
4. Гордієнко К.О. Буймир: трилогія / К.О. Гордієнко. – М.: Советский писатель, 1981. – 725 с.
5. Гордієнко К.О. Дівчина під яблунею: [роман] / К.О. Гордієнко. – К.: Дніпро, 1954. – 318 с.
6. Гордієнко К.О. Рясне слово: [роздуми і спогади] / К.О. Гордієнко. – К.: Радянський письменник, 1978. – 135 с.
7. Гордієнко К.О. Чужу ниву жала: [роман] / К.О. Гордієнко. – К.: Держ. літ. вид-во, 1940. – 235 с.
8. Гордієнко К.О. Заробітчани: [повість] / К.О. Гордієнко. – Х.: Прапор, 1982. – 183 с.
9. Ковтуненко А.А. Гордиенко Константин Алексеевич / А.А. Ковтуненко // М.: Образование, 1972. – С. 78-82.
10. Маслов І.С. Гордієнко Кость / І.С. Маслов // Літературна Харківщина: [довід.]. – Х.: Майдан, 1995. – С. 114-120.

Summary. T.M.Sharova K.Gordienko: fighter for a true and will. In the article is marked on that the theme of village is the central theme of writer; attention is accented on that K.Gordienko is a fighter for a true and will, justice and independence. Creation of artist is imbued by a faith in force of human mind, by the humanisms ideas of good and freedom.

Keywords: character, freedom, conflict, good.

УДК 37.016:26-23

П.Л. Шульк

ТАРГУМ КАК ИНТЕРПРЕТАЦИЯ БИБЛЕЙСКИХ ТЕКСТОВ

Автор статті звертається до різних перекладів Старого Завіту, дослідження яких дозволяє побачити в них своєрідну інтепретацію біблійних текстів, обумовлену як специфікою самих текстів, так і певною метою, яку ставив перед собою перекладач.

Ключові слова: переклад, ТаНаХ, таргум, інтепретація.

На страницах одной из библейских книг пророк Даниил на знаменитом Валтасаровом пиру демонстрирует перед собравшимися мастерство перевода: суть небольшого текста в одну строчку он передает с помощью пространныго толкования, без которого простой перевод написанных на стене слов превратился бы в бессмыслицу [См. Даниил 5:5 – 28]. С этого ли момента или раньше, но хороший перевод всегда считался своеобразным толкованием оригинального текста. Что касается переводов, или таргумов¹, Библии (в данном случае речь идет о ТаНаХе), они всегда были и остаются отчасти комментарием, а точнее определенной интерпретацией, благо сам текст Священного Писания способствует этому.

Первые переводы появляются еще в период канонизации ТаНаХа (с III в. до н. э.) и не всегда с целью открыть для других народов Священное Писание. Переводы понадобились самим евреям, для большей части которых иврит в то время перестает быть разговорным языком, его постепенно заменяет арамейский и греческий. Ощущалась потребность не просто в переводах, а в новых толкованиях библейского текста – главной духовной основы еврейского народа, поскольку изменился и его политический статус, и общественно-культурная жизнь.

И хотя самый древний из известных таргумов – греческий перевод – Септуагинта в основном тяготеет к буквальному переводу, оригинальный текст не оставлял переводчикам выбора, провоцируя их², требуя определенных комментариев, толкований.

Обратимся к известной истории о Каине и Авеле. В ивритском тексте, используемом в настоящее время (его называют масоретским³), читаем: “...И сказал Каин Эвелю, брату своему... И когда они были в поле, восстал Каин на Эвеля, брата своего, и убил его” [Берейшит⁴, 4:8 – 9]. Для еврейского комментатора понятно, что в тексте существует недостаток информации: “И сказал Каин Эвелю, брату своему...”. Что сказал – неизвестно. Если бы было известно, возможно, не надо было бы ставить вопрос – почему убил? Но для этого комментатора очень важно